

VIII. Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ

• Η ουδετερότητα • Ο Φερδινάνδος Α΄ • Ο πόλεμος της Ρουμανίας • Προς τη Μεγάλη Ένωση • Η αναγνώριση της Ένωσης

• **Η ουδετερότητα.** Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος είναι το γεγονός που προαναγγέλλει την αλλαγή του πολιτικού χάρτη της Ευρώπης. Ένας πόλεμος που αιφνιδίασε τους Ρουμάνους και τους βρήκε απροετοίμαστους. Ένα ξεχωριστό γεγονός που έγινε αμέσως αντιληπτό. Για πρώτη φορά, μεγάλες δυνάμεις όπως η Γαλλία, η Αγγλία, η Ρωσία συμμαχούν κατά της Αυστροουγγαρίας, κατά της αυτοκρατορίας που είχε στη σύνθεσή της και το μεγαλύτερο μέρος των εκτός συνόρων Ρουμάνων του ελεύθερου πριγκιπάτου.

Για την εθνική μοίρα των Ρουμάνων, ήταν μεγάλη ευκαιρία. Και η ρουμανική ηγετική τάξη αναλαμβάνει την ευθύνη. Το πρόγραμμα των γεωργικών και των εκλογικών μεταρρυθμίσεων, που μόλις είχε ανακοινωθεί από τη φιλελεύθερη κυβέρνηση του Ioan I. C. Brătianu, αναβάλλεται για πιο ήσυχους καιρούς. Η προσοχή του πολιτικού κόσμου στρέφεται στον πόλεμο που ξεκίνησε στην Ευρώπη και στη συμπεριφορά της Ρουμανίας. Στις 21 Ιουλίου/3 Αυγούστου 1914 συγκαλείται Συμβούλιο του Στέμματος στη Σιναία, στα όμορφα ανάκτορα που είχαν χτιστεί το 1883 (επεκτάθηκαν το 1912), στους πρόποδες των Καρπαθίων, όπου είχε ο βασιλιάς τη θερινή του κατοικία.

Όπως πράττει και η Ιταλία, η Ρουμανία δηλώνει την ουδετερότητά της (με εξαίρεση το βασιλιά Κάρολο Α΄ και τον P. P. Carp, οι υπόλοιποι 18 συμμετέχοντες προτίμησαν αυτήν τη λύση). Με αυτόν τον τρόπο η Ρουμανία απαλλάσσεται από τις υποχρεώσεις της μυστικής συνθήκης του 1883 που είχε συνάψει με τις Κεντρικές Δυνάμεις, η οποία, άλλωστε, δεν είχε πλέον νομική υπόσταση, διότι ο επιτιθέμενος ήταν η ίδια η Αυστροουγγαρία. Έτσι, φυλλάδιο εμπνευσμένο από τους επίσημους ρουμανικούς κύκλους εξηγούσε γιατί η Ρουμανία δεν ήταν σε θέση να εφαρμόσει τη συνθήκη συμμαχίας για αμυντικούς σκοπούς με την Τριπλή Συμμαχία: «1) Διότι η Αυστροουγγαρία ξεκίνησε επιθετικό πόλεμο κατά της Σερβίας, φυσικού μας συμμάχου στα Βαλκάνια, ενώ η συνθήκη μας ήταν αμυντική. 2) Διότι καταργείται η Συνθήκη του Βουκουρεστίου, στην οποία αναγνωρίζεται για πρώτη φορά το δικαίωμα των κρατών της Ανατολικής Ευρώπης - άρα και το δικό μας δικαίωμα - να αποφασίσουμε μονομερώς για το μέλλον μας. 3) Διότι ο πόλεμος που ξεκίνησε η Αυστροουγγαρία ήταν πόλεμος άρνησης του δικαιώματος των εθνών, αρχή που ήταν η λογική της ύπαρξης του μοντέρνου ρουμανικού κράτους. 4) Διότι στις συνθήκες του παρόντος πόλεμου, η νίκη της

Αυστροουγγαρίας θα σήμαινε ενίσχυση των εχθρών του έθνους μας... Θα σήμαινε μεγάλη βοήθεια την οποία θα προσφέραμε σήμερα, για να πνίξουμε τα αδέρφια μας και να θέσουμε σε κίνδυνο, μελλοντικά, την ύπαρξη του ρουμανικού κράτους. 5) Διότι κατά τη διάρκεια αυτού του πολέμου, τόσο η Αυστροουγγαρία όσο και η Γερμανία, διατύπωσαν μια πολιτική τελείως αντίθετη με τα συμφέροντα του εθνικού μας κράτους και με τη δυνατότητα ανάπτυξής του στο μέλλον.

Αρα από την αρχή διαφαινόταν ότι η συμμετοχή μας στον πόλεμο, στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων, θα ήταν απίθανη, διότι όχι μόνον το μισό του ρουμανικού έθνους που ζει στο πριγκιπάτο θα συντελούσε στον πνιγμό του άλλου μισού, αλλά από τη θέση των συμμάχων, των καταπιεστών των Ρουμάνων της Τρανσυλβανίας, δε θα ήμασταν απλά συνένοχοι της δικής μας απεθνικοποίησης, αλλά θα παραιτούμασταν για πάντα, πράγμα ακόμα πιο σοβαρό για την ενότητα του έθνους μας, κατεδαφίζοντας ιδεώδη τα οποία δε δημιουργήσαμε, αλλά κληρονομήσαμε και δεν έχουμε δικαίωμα να τα καταστρέψουμε».

Μπροστά στην αποφασιστικότητα των Ρουμάνων πολιτικών αντρών να μη συμμετάσχουν στον πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων, ο βασιλιάς Κάρολος Α΄ σκέφτεται την παραίτηση. Συντάσσει ακόμα και το κείμενο της παραίτησης, δικαιολογώντας την: «Πρώην υπουργοί, καθηγητές πανεπιστημίου και ανωτέρων σχολών, καθώς και όλες οι κοινωνικές τάξεις έχουν σήμερα μόνον ένα στόχο στο μυαλό τους: να αποκτήσουν την Τρανσυλβανία».

Η ουδετερότητα δεν μπορούσε να είναι, και στην ουσία ποτέ δεν ήταν, παρά μόνο περίοδος προετοιμασίας για τον πόλεμο. Μια διπλωματική, στρατιωτική και ψυχολογική προετοιμασία. Όπως η Ιταλία και η Βουλγαρία έτσι και η Ρουμανία μετατρέπεται σε αντικείμενο των πιέσεων των δύο εμπόλεμων στρατοπέδων. Και επειδή Ρουμάνοι βρίσκονταν και στη Ρωσία και όχι μόνο στην Αυστροουγγαρία, οι διπλωματίες των δύο πλευρών κάνουν συγκεκριμένες προσφορές στη Ρουμανία. Οι Κεντρικές Δυνάμεις υπόσχονται τη Βεσσαραβία, ειδικό καθεστώς για τους Ρουμάνους της Τρανσυλβανίας (εδώ όμως προσκρούουν στην ουγγρική αδιαλλαξία), υπόσχονται ακόμα και τη Βουκοβίνα. Οι Συμμαχικές Δυνάμεις υπόσχονται όλα τα εδάφη της Αυστροουγγαρίας που κατοικούνται από Ρουμάνους. Οι μεσολαβητές των αντιπάλων είναι η Ρωσία και για την άλλη πλευρά η Γερμανία. Η τελευταία εναπόθετε τις ελπίδες της στο βασιλιά Κάρολο Α΄ (μεταξύ άλλων, το Σεπτέμβριο του 1914, ο βασιλιάς Κάρολος Α΄ είχε συμβουλευσει τους ηγέτες των Ρουμάνων της Τρανσυλβανίας να μην αντισταθούν κατά της επιστράτευσης και να παραμείνουν, τουλάχιστον προς το παρόν, πιστοί στη μοναρχία, ενώ η μοίρα τους θα αποφασιζόταν

στα πλαίσια του ελεύθερου πριγκιπάτου).

Αλλά, στις 27 Σεπτεμβρίου/10 Οκτωβρίου 1914, μετά από 48 χρόνια στο θρόνο, ο βασιλιάς Κάρολος Α΄ πεθαίνει. Έτσι όπως είχε αποφασιστεί ακόμα από το 1889, επειδή ο βασιλιάς Κάρολος Α΄ δεν απέκτησε παιδιά (η κόρη του Μαρία, πεθαίνει το 1874, σε ηλικία 4 ετών, αλλά έτσι και αλλιώς δε θα μπορούσε να βασιλέψει, διότι η διαδοχή μπορούσε να κληρονομηθεί, σύμφωνα με το Σύνταγμα, μόνον από απογόνους αρσενικού γένους), διάδοχος στο θρόνο ορίζεται ο Φερδινάνδος, ο ανεψιός του Καρόλου.

Με τον τίτλο αυτό ο **Φερδινάνδος Α΄** ανεβαίνει στο θρόνο· γεννημένος στις 12 Αυγούστου 1865 στο Sigmaringen, ήταν ο δευτερότοκος γιος του πρίγκιπα Λεοπόλδου Hohenzollern και της Αντωνίας, αδελφής του βασιλιά Pedro της Πορτογαλίας. Κάνει τις σπουδές του στο Ντίσελντορφ, έπειτα στο Τύμπιγκεν και στη Λειψία. Μετά την οικογενειακή Συμφωνία του 1881, μέσω της οποίας ο πατέρας του και ο αδελφός του παραιτούνταν του δικαιώματος του θρόνου της Ρουμανίας, για εκείνη τη στιγμή και για το μέλλον, στις 30 Μαρτίου 1889 ο Φερδινάνδος ανακηρύσσεται επίσημα κληρονόμος του Στέμματος της Ρουμανίας και βασιλική Μεγαλειότητα, Πρίγκιπας της Ρουμανίας. Στη συνέχεια, προκειμένου να αλλάξει αυτόν τον τίτλο με εκείνον του βασιλιά της Ρουμανίας, θα περιμένει 25 χρόνια, διάστημα κατά το οποίο δεν ανακατεύτηκε καθόλου στη διακυβέρνηση της χώρας, αλλά αντιθέτως, κρατήθηκε μακριά από το θείο του. Κάτω από την αυστηρή παρακολούθηση του τελευταίου πέρασε όλα τα στάδια της στρατιωτικής ιεραρχίας μέχρι το βαθμό του στρατηγού σώματος στρατού. Στις 17/29 Δεκεμβρίου 1892 παντρεύτηκε τη Μαρία, πριγκίπισσα της Μεγάλης Βρετανίας και της Ιρλανδίας, θυγατέρα του Αλφρέδου, δούκα του Εδιμβούργου (γιος της βασίλισσας Βικτωρίας) και της Μαρίας (θυγατέρα του τσάρου Αλέξανδρου Β΄ της Ρωσίας). Από το γάμο γεννήθηκαν πέντε παιδιά: ο Κάρολος (γεν. 1893), ο μελλοντικός βασιλιάς Κάρολος Β΄, η Ελισάβετ (γεν. 1894), η Μαρία (γεν. 1899), ο Νικόλαος (γεν. 1903) και η Ιλεάνα (γεν. 1908). Τη μόρφωσή τους ανέλαβε περισσότερο η βασίλισσα Μαρία, ενώ ο Φερδινάνδος μοιραζόταν ανάμεσα στις στρατιωτικές του υποχρεώσεις και την αγαπημένη του ενασχόληση, το διάβασμα. Τα αναγνώσματά του ήταν πλούσια και ποικίλα, στα λατινικά, στα ελληνικά, στα γερμανικά, στα γαλλικά, στα ρουμανικά, στα αγγλικά και στα ρωσικά, γλώσσες τις οποίες γνώριζε πολύ καλά. Τον ενδιέφεραν οι στρατιωτικές υποθέσεις, οι θεολογικές λεπτολογίες, η ιστορική λογοτεχνία και, περισσότερο από όλα, η βοτανική.

Ο Φερδινάνδος ήταν κλειστός χαρακτήρας, συνεσταλμένος και

επίσης άνθρωπος που επηρεαζόταν εύκολα. Με άλλα λόγια, δεν κατείχε τη δυνατή προσωπικότητα του θείου του, του Καρόλου. Δεν είχε ούτε τη φήμη ούτε τα πολιτικά χαρίσματα του τελευταίου. Βρισκόταν υπό την επιρροή της συζύγου του, του Ioan I. C. Brătianu (αρχηγού του Φιλελεύθερου Κόμματος, του ισχυρότερου κόμματος της χώρας) και του Barbu Știrbei (διαχειριστή των κτημάτων του Στέμματος και γαμπρού του Brătianu). Το γεγονός της αναρρίχησης στο θρόνο ικανοποιούσε όλους, διότι και οι τρεις ήταν φανατικοί υποστηρικτές των Συμμαχικών Δυνάμεων.

Η αλλαγή του μονάρχη δε φέρνει αλλαγές στην εξωτερική πολιτική στάση. Η ουδετερότητα επιβεβαιώνεται ξανά. Μόνο που οι Κεντρικές Δυνάμεις χάνουν τη Ρουμανία από πιθανό σύμμαχο, ενώ η Συμμαχικές Δυνάμεις μπορούν να ελπίζουν, με περισσότερη πεποίθηση, ότι η Ρουμανία θα πάρει τα όπλα στο πλευρό τους.

Εάν οι Συμμαχικές Δυνάμεις είχαν μόνο την ελπίδα της συμμετοχής της Ρουμανίας στον πόλεμο, οι κυβερνώντες στη Ρουμανία το είχαν ως δεδομένο. Η στιγμή της εισόδου στον πόλεμο και η αποδοχή κάποιων όρων που έθετε η Ρουμανία επρόκειτο να καθορισθούν. Από τις Συμμαχικές Δυνάμεις ζητούσαν γραπτή αναγνώριση των ρουμανικών εδαφικών διεκδικήσεων στην Αυστροουγγαρία, με την πιο ευρεία έννοια (δε γινόταν λόγος, βεβαίως, και για το έδαφος της Βεσσαραβίας). Η αναγνώριση αυτή έπρεπε να προκύψει από τη μεριά όλων των συμμαχικών δυνάμεων, διότι το Βουκουρέστι δεν εμπιστευόταν ιδιαίτερος μια συμφωνία που θα υπογραφόταν μόνο με τη Ρωσία· επίσης γινόταν λόγος για υποστήριξη στον εφοδιασμό του στρατού με οπλισμό και πυρομαχικά.

Σχεδόν δύο χρόνια πέρασαν έως την αποδοχή όλων αυτών των όρων. Εξοργισμένες οι Συμμαχικές Δυνάμεις κατηγόρησαν τον Ioan I. C. Brătianu, τον πρωθυπουργό, ως πολιτικό μεσίτη, με την έννοια ότι περιμένει να προσφέρει την εμπλοκή της Ρουμανίας σε εκείνον που θα πρόσφερε περισσότερα. Στην πραγματικότητα, ο Brătianu, σε συμφωνία με το βασιλιά και με το μεγαλύτερο μέρος της αντιπολίτευσης, επιθυμούσε να ρισκάρει το λιγότερο δυνατό, δεδομένης της έλλειψης προετοιμασίας του ρουμανικού στρατού και της παρουσίας στη συμμαχία της Ρωσίας, η οποία αποδεχόταν με δυσκολία τους όρους της ρουμανικής κυβέρνησης. Η κοινή γνώμη της χώρας τίθεται κατηγορηματικά υπέρ της Τρανσυλβανίας, εμπνευσμένη από το «Σύνδεσμο για την πολιτική ενότητα όλων των Ρουμάνων» (η νέα ονομασία του Πολιτιστικού Συνδέσμου, που είχε δημιουργηθεί ακόμα από το 1890), από το Εθνικό Κίνημα και την Ενωτική Συνομοσπονδία, από τον πολύ δραστήριο και ακούραστο τύπο, από τις πολλαπλές διαδηλώσεις οι οποίες γέμιζαν

σχεδόν όλες τις Κυριακές «της ουδετερότητας», από τους εμψυχωτικούς λόγους διαφόρων πολιτικών και διανοουμένων (του Nicolae Filipescu, του Take Ionescu, Octavian Goga, πρόσφυγα από την Τρανσυλβανία, Nicolae Iorga, Nicolae Titulescu κ.ά). Απευθυνόμενος προς το βασιλιά, ο Nicolae Filipescu συνόψιζε τη δράση και το θέλημα της κοινής γνώμης: «Κύριε, να πεθάνεις στην Πεδιάδα της Turda (εκεί όπου είχε πεθάνει ο Μιχαήλ ο Γενναίος) ή να στεφθείς βασιλιάς στην Alba Iulia (εκεί όπου είχε στεφθεί και ο Μιχαήλ ως πρίγκιπας των τριών ρουμανικών πριγκιπάτων». Η προπαγάνδα για συμμαχία με τις Κεντρικές Δυνάμεις, που υποστηριζόταν από τις γερμανικές και τις αυστριακές μυστικές υπηρεσίες, είχε αδύναμο απόηχο. Από τους πολιτικούς άντρες, δεν την υποστήριζαν παρά μόνον ο P. P. Carp και μερικοί από τους υποστηρικτές του, στους οποίους προστίθεται ο Constantin Stere, ο οποίος καταγόταν από τη Βεσσαραβία. Αυτοί δεν το έπρατταν μόνον επειδή στη Βεσσαραβία υπήρχαν Ρουμάνοι, αλλά φοβούμενοι και τη Ρωσία και τις προθέσεις της. Άλλοι πολιτικοί, ιδεολογικά παρακινούμενοι από τον Alexandru Marghiloman και τον Titu Maiorescu, υποστήριζαν την ουδετερότητα μέχρι το τέλος, τη στιγμή που η Ρουμανία δεν ήταν ικανή να αναμειχθεί σε πόλεμο διάρκειας και εναντίον τόσο δυνατών αντιπάλων.

- **Ο πόλεμος της Ρουμανίας.** Τον Ιούνιο 1916 νέα ρωσική επίθεση, «η επίθεση Brusilov», αρχίζει στη Γαλικία. Ξαφνικά, στη Ρουμανία όλα επισπεύδονται. Αρχίζουν οι συναντήσεις και οι διαδηλώσεις της Ενωτικής Συνομοσπονδίας. Οι διπλωματικές πιέσεις των Συμμαχικών Δυνάμεων - με τη Γαλλία και τη Ρωσία σε ρόλο κύριων παραγόντων στις πιέσεις - γίνονται σταδιακά ισχυρές, πολύ ισχυρές, ολοκληρωτικές.

Μπροστά από το αποφασιστικό «τώρα ή ποτέ», που προφέρεται ξεκάθαρα από όλους τους Συμμάχους μέσω των εκπροσώπων τους στο Βουκουρέστι, η ρουμανική κυβέρνηση δε διστάζει πλέον, παρόλο που και αυτή τη φορά οι εξωτερικές συνθήκες φαίνονταν περισσότερο δυσμενείς παρά ευνοϊκές. Αφού οι δυσκολίες ξεπεράστηκαν σταδιακά, οι διαπραγματεύσεις έφτασαν στο τέλος και στις 4/17 Αυγούστου στο Βουκουρέστι υπογράφεται η Πολιτική Συμφωνία μεταξύ της Ρουμανίας, από τη μια πλευρά, της Γαλλίας, της Μεγάλης Βρετανίας, της Ρωσίας και της Ιταλίας από την άλλη. Με αντάλλαγμα την αναγνώριση από τους Συμμάχους των δικαιωμάτων της πάνω σε όλα τα εδάφη της Δυαδικής Μοναρχίας, όπου κατοικούσαν Ρουμάνοι, σύμφωνα με χάρτη που έγινε αποδεκτός από όλους, και ο οποίος περιελάμβανε τη Βουκοβίνα, το Βανάτο, το Maramures, την Crișana και όλη την Τρανσυλβανία, η Ρουμανία δεσμευόταν να μπει στον πόλεμο σε διάστημα δέκα ημερών. Ο γαλλικός στρατός υποσχόταν επίθεση στη Θεσσαλονίκη, ενώ ο ρωσικός

θα συνέχιζε την επίθεση στη Γαλικία και τη Βουκοβίνα και θα εφοδίαζε με οπλισμό και πυρομαχικά το ρουμανικό στρατό (θα έφθαναν από τη Δύση μέσω του Βλαδιβοστόκ).

Νέο Συμβούλιο του Στέμματος συνεδριάζει στο Βουκουρέστι και εγκρίνει την απόφαση της κυβέρνησης (με μία ψήφο κατά, και πάλι του P. P. Carp, ο οποίος δηλώνει ότι θα στείλει τα παιδιά του στον πόλεμο, αλλά εύχεται στη Ρουμανία να ηττηθεί, διότι μόνον έτσι θα μπορέσει να γλυτώσει την υποταγή της στη ρωσική υπεροχή). Στις 15/28 Αυγούστου 1916 η Ρουμανία κηρύσσει πόλεμο στην Αυστροουγγαρία (όχι όμως και στη Γερμανία εξ αιτίας -μεταξύ άλλων- και του σεβασμού στο βασιλιά Φερδινάνδο Α΄).

Ο ρουμανικός στρατός, απαρτιζόμενος από περίπου 600.000 ανθρώπους, οι οποίοι αργότερα θα φτάσουν τους 800.000, κινητοποιείται γρήγορα. Αλλά, εκτός της ικανότητας των αξιωματούχων του στρατού, ο τεχνικός εξοπλισμός υστερεί εξ αρχής πάρα πολύ. Επιπλέον, ο στρατός δεν είχε καμία εμπειρία πολέμου. Το επιχειρηματικό σχέδιο που δε σεβόταν κανένα κριτήριο αποτελεσματικότητας, προέβλεπε επίθεση στην Τρανσυλβανία και άμυνα στο νότο. Ακόμη από τις 15/28 Αυγούστου, οι Ρουμάνοι περνούν τα Καρπάθια, κατακτούν χωρίς δυσκολία την πόλη του Βραζον(στο κύρτωμα των Καρπαθίων) και σταματούν μπροστά από το Sibiu (το οποίο είχε αφεθεί ελεύθερο από τα αυστρουγγρικά στρατεύματα αλλά, αδιευκρίνιστο γιατί, δεν καταλήφθηκε από τα ρουμανικά στρατεύματα).

Η διακοπή της πορείας αυτής ήρθε ως αποτέλεσμα της ταχείας κατάρρευσης του μετώπου του νότου, όπου οι Βούλγαροι, με την υποστήριξη των Γερμανών και με επικεφαλής το στρατάρχη August von Mackensen, κατακτούν, έως τις αρχές του Οκτωβρίου, την Turtucaia, τη Silistra, την Κωσταντζα και την Cernavodă, παρ' όλη την προσπάθεια αντεπίθεσης στο Flămânda, που επιχειρεί ο στρατηγός Alexandru Averescu. Το νότιο μέτωπο καταρρέει πρώτα απ' όλα επειδή ο Ανατολικός Στρατός του στρατηγού Sarrail δεν περνά σε επίθεση (όπως προέβλεπε η Στρατιωτική συμφωνία του Αυγούστου 1916). Αυτή η επίθεση θα είχε κινητοποιήσει τους Βούλγαρους και θα εξασφάλιζε τα νότια του ρουμανικού στρατού. Ταυτόχρονα, ούτε η ρωσική διείσδυση προς την Ουγγαρία και τη Βουκοβίνα, που είχε δοθεί ως υπόσχεση, λαμβάνει πλέον χώρα όταν η επίθεση Brusilov σταματά με την είσοδο των Ρουμάνων στον πόλεμο.

Το γεγονός επέτρεψε στις Κεντρικές Δυνάμεις να συγκεντρώσουν όλα τα στρατιωτικά τους σώματα κατά της Ρουμανίας. Ούτε τα εφόδια

πολέμου, που παραγγέλθηκαν από τη ρουμανική κυβέρνηση στην Αγγλία, φτάνουν στον προορισμό τους, χαμένα στο μακρύ δρόμο της Σιβηρίας. Η μοίρα της Ρουμανίας σφραγίστηκε. Το Νοέμβριο, ο αυστρουγγρογερμανικός στρατός, υπό τη διοίκηση του στρατηγού Eich von Falkenhayn, νικά τη ρουμανική άμυνα στο Jiu και κατακτά την Craiova. Τα γερμανοβουλγαρικά στρατεύματα πιέζουν πάνω στο Δούναβη στην τοποθεσία Zimnicea, απειλώντας την πρωτεύουσα. Με σκοπό να υπερασπιστούν το Βουκουρέστι (18-20 Νοεμβρίου/1-3 Δεκεμβρίου) και δίνοντας μάχη στο Neajlov και το Argeş, το ρουμανικό επιτελείο προσπαθεί να σταματήσει την καταστροφή. Αλλά στις 23 Νοεμβρίου / 6 Δεκεμβρίου η πρωτεύουσα καταλαμβάνεται. Η βασιλική Αυλή, η κυβέρνηση και τα επίσημα όργανα του κράτους υποχωρούν στη Μολδαβία και συγκεκριμένα στο Ιάσιο.

Βόρεια, οι Αυστρογερμανοί δεν μπορούν να διεισδύσουν από τα περάσματα των Καρπαθίων, τα οποία υπερασπίζονται επιτυχώς από το στρατηγό Eremia Grigorescu. Το Δεκέμβριο, κάτω από την προστασία του ρωσικού στρατού ο οποίος εισέρχεται στη Μολδαβία, το μέτωπο σταθεροποιείται στις κορυφές των Ανατολικών Καρπαθίων και νότια στη γραμμή Nămolosa-Focşani. Δύο τρίτα του εδάφους του Ρουμανικού πριγκιπάτου, η Μουντένια και η Δοβρουτσά, καταλαμβάνονται από τα γερμανικά, τα αυστρουγγρικά, τα βουλγαρικά και τα τουρκικά στρατεύματα. Με τη βοήθεια γερμανόφιλων στοιχείων που είχαν παραμείνει στο κατεχόμενο έδαφος (μερικοί ακόμη και κατόπιν προτροπής του Brătianu, προκειμένου να κάνουν πιο υποφερτή τη ζωή στην κατεχόμενη περιοχή), η περιοχή αυτή τίθεται κάτω από τη διοίκηση γερμανικής στρατιωτικής κυβέρνησης με επικεφαλής το στρατάρχη Mackensen,.

Εκείνο που πολιτικά είχε απομείνει από το Πριγκιπάτο, δηλαδή βασιλική Αυλή, κυβέρνηση, Κοινοβούλιο, κρατικοί φορείς, αλλά και πρόσφυγες όλων των κοινωνικών τάξεων συγκεντρώνεται στη Μολδαβία. Όλα υπό την προστασία του στρατού ο οποίος, με την υποστήριξη της γαλλικής στρατιωτικής αποστολής και κάτω από την καθοδήγηση του στρατηγού Berthelot, εκμεταλλευόμενος και τη σχετική ησυχία του ανατολικού μετώπου, καταφέρνει την άνοιξη του 1917 να αναδιοργανωθεί.

Το καλοκαίρι του 1917 όταν τα γερμανικά στρατεύματα περνούν στην επίθεση στο ρουμανικό μέτωπο, ο ρουμανικός στρατός καταφέρνει να σταματήσει την προέλαση του Mackensen, σημειώνοντας νίκες στο Mărăşti, το Mărăşeşti, την Oituz, πολύτιμες νίκες οι οποίες ανεβάζουν το ηθικό των Ρουμάνων και ξαναχτίζουν κάπως τη δοκιμασμένη

αυτοπεποίθηση της ηγετικής τάξης.

Τον Ιούνιο του 1917 τονωτικό αποτέλεσμα είχε η τροποποίηση του Συντάγματος. Οι διαδικασίες αναθεώρησης είχαν ξεκινήσει το 1913 υπό την αίσθηση της ευημερίας που προκάλεσαν τα επιτεύγματα του Β' Βαλκανικού Πολέμου και συνεχιζόταν τώρα στο Ιάσιο, την προσωρινή πρωτεύουσα, επικυρωμένες από ένα Κοινοβούλιο με πολλές απουσίες, κάτω από την πίεση και την αβεβαιότητα που είχε φέρει ο πόλεμος. Με τη συνταγματική τροποποίηση εισάγεται η καθολική ψήφος και γίνεται δεκτή η αρχή της απαλλοτρίωσης, μέσω της οποίας οι γεωργοί έμελλε να αποκτήσουν χωράφια συνολικής έκτασης δύο εκατομμυρίων εκταρίων. Ασφαλώς, η εφαρμογή αυτής της μεταρρύθμισης στην πράξη θα γινόταν μετά τον πόλεμο. Η ψήφισή της έλαβε χώρα κάτω από εκείνες τις συνθήκες προκειμένου να αποφευχθεί η διάδοση των επαναστατικών ιδεών της Ρωσίας ανάμεσα στους Ρουμάνους στρατιώτες.

Το καλοκαίρι του 1917 οι στρατιωτικές νίκες επιτυγχάνονται σχεδόν μόνο από τους Ρουμάνους, διότι σε σχέση με το ρουμανικό στρατό ο ρωσικός βρισκόταν σε πλήρη αποδιοργάνωση από τη Βαλτική έως τη Μαύρη Θάλασσα. Μετά την πτώση της κυβέρνησης Kerenschi και τη νίκη του μπολσεβίκικου καθεστώτος στην Πετρούπολη, ο ρωσικός στρατός, συμπεριλαμβανομένων και των σωμάτων του ρουμανικού μετώπου, διαλύεται τελείως. Στις 20 Νοεμβρίου / 3 Δεκεμβρίου 1917 ο στρατηγός Scerbacev, διοικητής του ρωσικού μετώπου στη Μολδαβία, προτείνει στους Γερμανούς στρατηγούς την υπογραφή ανακωχής.

Η Ρουμανία αναγκάζεται επίσης να συνυπογράψει και στις 26 Νοεμβρίου/9 Δεκεμβρίου 1917 οι στρατιωτικές επιχειρήσεις σταματούν (η ανακωχή του Focșani). Κύριος εχθρός των Ρουμάνων γίνεται τώρα ο αποδιοργανωμένος ρωσικός στρατός ο οποίος, κατά την αποχώρησή του, λεηλατεί και καταστρέφει τα πάντα στο πέρασμά του. Στο Ιάσιο, τα ρωσικά στρατεύματα αποπλίζονται (επιδιώκοντας την ανατροπή του βασιλιά Φερδινάνδου, φαίνεται ότι προετοίμαζαν και πραξικόπημα). Σε πολλές πόλεις ο αποπλισμός των αναρχικών ρωσικών στρατευμάτων γίνεται με μεγάλες δυσκολίες. Μόλις τον Ιανουάριο του 1918 η Μολδαβία απαλλάσσεται από τους πρώην Συμμάχους.

Η ανακωχή με τις Κεντρικές Δυνάμεις έχει ως συνέπεια τις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις. Η ρουμανική κυβέρνηση κάνει προσπάθειες να τις καθυστερήσει αλλά, μετά την υπογραφή της ειρήνης από τη Ρωσία στο Brest-Litovsk (18 Φεβρουαρίου / 3 Μαρτίου 1918), οι Ρουμάνοι δεν μπορούν να κάνουν πλέον τίποτα και, με τη σειρά τους, αναγκάζονται να αποδεχτούν πρώτα τα προκαταρκτικά του Buftea (5/18

Μαρτίου) και αργότερα την ξεχωριστή συμφωνία ειρήνης του Βουκουρεστίου (23 Απριλίου / 7 Μαΐου 1918). Μολονότι στις 5/18 Μαρτίου 1918 η κυβέρνηση Marghiloman αναλαμβάνει την εξουσία (ο συντηρητικός πολιτικός ήταν γνωστός γερμανόφιλος), οι συνθήκες ειρήνης είναι καταστροφικές για τη Ρουμανία. Παραχωρείται η Δοβρουτσά (η περιοχή Cadrilater και μέρος του νομού Κωσταντζας, τα οποία προσαρτούνταν στη Βουλγαρία, ενώ το υπόλοιπο παρέμενε στην συγκυριαρχία της Γερμανίας, της Αυστροουγγαρίας, της Βουλγαρίας και της Τουρκίας), διορθώνονται σημαντικά υπέρ της Αυστροουγγαρίας (5600 χλμ²), τα σύνορα των Καρπαθίων, παραχωρείται το δικαίωμα εκμετάλλευσης του πετρελαίου, του σιταριού, των δασών κ.ά. (με καταπιεστικές οικονομικές συμφωνίες), επιτρέπεται η ελεύθερη διέλευση των αυστρογερμανικών στρατευμάτων προς την Οδησό κ.ά. Η Μουντένια παρέμενε υπό κατοχή μέχρι τη γενική ειρήνευση, ενώ η Ρουμανία ήταν καταδικασμένη σε απάθεια, όπως και σε στρατιωτική και διπλωματική παραλυσία. Οι προσπάθειες της ρουμανικής διπλωματίας να εξηγήσει στους Συμμάχους την κατάσταση στην οποία βρισκόταν η Ρουμανία και η οποία οδήγησε στην ξεχωριστή συνθήκη ειρήνης, δεν είχε και πολύ μεγάλη επιτυχία. Οι Σύμμαχοι διαπίστωναν ότι με την έξοδο της Ρουμανίας από τον πόλεμο είχε εξαφανιστεί ουσιαστικά το ανατολικό μέτωπο και 253.000 στρατιώτες των Κεντρικών Δυνάμεων, όσοι βρίσκονταν στη Ρουμανία, μπορούσαν να μετακινηθούν προς τα δυτικά. Σε αυτούς προστίθενται περίπου άλλοι 500.000 από την Ουκρανία και τη Λευκορωσία. Οι συνέπειες θα φανούν στις μάχες της Ιταλίας (στη συμφορά του Caporetto) και στην επίθεση κατά της Γαλλίας.

Παρόλη τη συμφορά, υπήρχε και κάτι ευχάριστο για τη Ρουμανία, η ένωση με τη Βεσσαραβία. Στη Βεσσαραβία, όπως παντού στη Ρωσία, η επανάσταση οδήγησε αρχικά στη διατύπωση φανερών αυτονομιστικών τάσεων. Στις 2-7 Νοεμβρίου 1917 η Μεγάλη Στρατιωτική Συνέλευση, που συνεδριάζει στο Κισνόβιο, κηρύττει την πολιτική και την εδαφική αυτονομία της Βεσσαραβίας, αποφασίζει τη δημιουργία εθνικού στρατού και τη σύγκλιση κυβέρνησης στη χώρα, με την τελευταία να συνεδριάζει άμεσα στις 21 Νοεμβρίου / 4 Δεκεμβρίου στο Κισνόβιο. Πρόεδρος εκλέγεται ο Ion Inculeț, καθηγητής στο πανεπιστήμιο της Πετρούπολης, ο οποίος τον Ιούνιο του 1917 αποστέλλεται από την κυβέρνηση Kerenschi, μαζί με τον Panteleimon Erhan, στη Βεσσαραβία. Στο μεταξύ, με την υποστήριξη ορισμένων διανοουμένων όπως του Panteleimon Halippa [εκδότη της εφημερίδας «Cuvânt moldovenesc» (Μολδαβικός λόγος)], του Ioan Pelivan, του τρανσυλβανικής καταγωγής Onisifor Ghibu [εκδότη των εφημερίδων «Ardealul» (Τρανσυλβανία) και «România Nouă» (Νέα Ρουμανία)], αναπτύσσεται ισχυρό αντιρουμανικό

ρεύμα. Αξιοσημείωτη είναι η δραστηριότητα του C. Stere ο οποίος, προκειμένου να υποστηρίξει την ένωση με τη Ρουμανία, ήρθε στη Βεσσαραβία. Στις 2/15 Δεκεμβρίου 1917 η κυβέρνηση της χώρας κηρύσσει στο Κισνόβιο, στο πλαίσιο της Ρωσικής Συνομοσπονδίας, την Αυτόνομη Δημοκρατία της Μολδαβίας η οποία, τον Ιανουάριο του 1918 κηρύσσει την ανεξαρτησία της. Την ανεξαρτησία αυτή η νέα δημοκρατία δεν μπορεί να την υπερασπιστεί διότι βρίσκεται μπροστά στα οπλισμένα αποσπάσματα των Μπολσεβίκων (των Rumcerod), που δρούσαν στην περιοχή υπό την καθοδήγηση του Cristian Racovschi (σοσιαλιστή ηγέτη καταγόμενου από τη Ρουμανία, μεγάλου εχθρού της Ρουμανίας, ο οποίος είχε αποδράσει από το Ιάσιο). Είναι ο λόγος για τον οποίο τον Ιανουάριο, στο χάος που είχε δημιουργηθεί στη Βεσσαραβία, η Κυβέρνηση της χώρας καλεί το ρουμανικό στρατό για την επιβολή της δημόσιας τάξης. Με επικεφαλής το στρατηγό Ernest Broșteanu, ο ρουμανικός στρατός αποπλίζει τα ρωσικά στρατεύματα που στάθμευαν στη Βεσσαραβία, γεγονός που οδηγεί στη σύλληψη του Ρουμάνου υπουργού στην Πετρούπολη C. Diamandi (κατόπιν διαμαρτυριών σύσσωμου του διπλωματικού σώματος στην πρωτεύουσα της Ρωσίας, αφήνεται ελεύθερος) και τη δήμευση του θησαυρού της Ρουμανίας που βρισκόταν στη Μόσχα. Υπό αυτές τις συνθήκες, στις 27 Μαρτίου / 9 Απριλίου 1918 η Βεσσαραβία αναγγέλλει την ένωσή της με τη Ρουμανία. Ένωση με την προϋπόθεση της εφαρμογής και εκεί της αγροτικής μεταρρύθμισης και της εισαγωγής της καθολικής ψήφου (στις 27 Νοεμβρίου / 10 Δεκεμβρίου οι προϋποθέσεις δεν ισχύουν πια και η Κυβέρνηση της χώρας αυτοδιαλύεται).

Η επέμβαση των ρουμανικών στρατευμάτων στη Βεσσαραβία θεωρείται από τον Β. Ι. Λένιν ως η πρώτη ανάμειξη των Συμμαχικών Δυνάμεων στη ρωσική επανάσταση και, τον ίδιο μήνα, η Σοβιετική Ρωσία διακόπτει τις διπλωματικές σχέσεις με τη Ρουμανία. Ο ρουμανικός θησαυρός, τον οποίο είχαν εμπιστευθεί στη ρωσική κυβέρνηση λόγω του φόβου της διείσδυσης των Κεντρικών Δυνάμεων, και ο οποίος θα κρατηθεί από τους Σοβιετικούς, περιελάμβανε όλα τα αποθέματα της Εθνικής Τράπεζας, τα κοσμήματα του Στέμματος, τις καταθέσεις του Ιδρύματος Παρακαταθηκών, παλιά έγγραφα, πίνακες αξίας, αρχεία, τίτλους, σπάνια βιβλία, έγγραφα της Κτηματικής Πίστης, της Ρουμανικής Ακαδημίας, της πινακοθήκης. Το Δεκέμβριο του 1916 και τον Αύγουστο του 1917, όλοι αυτοί οι θησαυροί είχαν μεταφερθεί με 17 βαγόνια - 1.740 κιβώτια (νομίσματα και ράβδοι χρυσού, συνολικής αξίας 314.580.456,86 χρυσών λεί). Άλλα 24 βαγόνια με 1.621 κιβώτια, αξίας περίπου 7,5 δισεκατομμυρίων χρυσών λεί, ήταν η δεύτερη μεταφορά. Μεγάλο μέρος των εγγράφων του αρχείου και των έργων τέχνης επιστράφηκε μόλις το 1935, όπως επίσης και το 1956. Τα κοσμήματα και τα χρήματα, καθώς

και οι άλλες αξίες της Εθνικής Τράπεζας, δεν ήταν εφικτό να επιστραφούν και μέχρι σήμερα παραμένουν αντικείμενο διαπραγματεύσεων.

Η ξεχωριστή συνθήκη ειρήνης με τις Κεντρικές Δυνάμεις δεν αναγνωρίζεται από το βασιλιά Φερδινάνδο. Οι ρουμανικές αρχές καταφέρουν, μέσω διαφόρων τεχνασμάτων, να εμποδίσουν σε μεγάλο βαθμό τον αφοπλισμό και την παράδοση του οπλισμού προς τις Κεντρικές Δυνάμεις.

• **Προς τη Μεγάλη Ένωση.** Η νίκη των Συμμαχικών Δυνάμεων, η οποία προδιαγράφεται το 1918 στη Δύση, έχει συνέπειες και στο μέτωπο των Βαλκανίων. Στη Θεσσαλονίκη, ο στρατός του Sarrail προχωρά επιτέλους και διαπερνά τις βουλγαρικές γραμμές. Στις 24 Οκτωβρίου / 6 Νοεμβρίου 1918 η κυβέρνηση Marghiloman παραιτείται. Ακολουθεί η κυβέρνηση του στρατηγού Coandă, η οποία προκηρύσσει αμέσως γενική επιστράτευση και στις 28 Οκτωβρίου / 10 Νοεμβρίου η Ρουμανία ξαναμπαίνει στον πόλεμο. Πόλεμος ο οποίος, με την υπογραφή την συνθήκης ειρήνης του Compiègne, παύει την επόμενη μέρα. Παύει στη δυτική Ευρώπη, όχι όμως και στην Ανατολική όπου, μετά τη συνθήκη του Βελιγραδίου στις 31 Οκτωβρίου / 13 Νοεμβρίου 1918 οι στρατιωτικές επιχειρήσεις θα συνεχιστούν με διακοπές στην Ουγγαρία.

Η στρατιωτική ήττα φέρνει και τη διάλυση των κεντρικών αυτοκρατοριών. Όπως ήταν αναμενόμενο, η πρώτη που καταρρέει είναι η αυστρουγγρική. Στις 18 Οκτωβρίου ο αυτοκράτορας Κάρολος (ο Φραγκίσκος Ιωσήφ είχε πεθάνει το 1916) ανακοινώνει, μέσω ενός μανιφέστου, τη μετατροπή της Μοναρχίας σε συνομοσπονδιακό κράτος. Όπως διαφάνηκε ξεκάθαρα, ήταν πολύ αργά. Η περίσωση της αυτοκρατορίας δεν μπορούσε να επέλθει παρά μόνο από τη διπλωματία των νικητών (ειδικότερα από εκείνη της Μεγάλης Βρετανίας).

Αλλά τα έθνη της αυτοκρατορίας προτρέχουν της διπλωματίας και αποφασίζουν αυτόνομα σχετικά με τη μοίρα τους. Το ίδιο και οι Ρουμάνοι. Οι πρώτοι που μπορούν να εκφράσουν ελεύθερα τη γνώμη τους είναι οι πρώην αιχμάλωτοι του ρωσικού μετώπου οι οποίοι, τον Απρίλιο του 1917 από το στρατόπεδο της Darnița, κοντά στο Κίεβο, συντάσσουν ένα μανιφέστο: «Με αμετάκλητη βούληση ζητούμε την ενσωμάτωσή μας στην ελεύθερη Ρουμανία, προκειμένου να αποτελέσουμε μαζί της ένα και μοναδικό ρουμανικό εθνικό κράτος, το οποίο θα χτίσουμε στις βάσεις της πιο προοδευτικής δημοκρατίας». Η ουγγρική πολιτική ελίτ έβλεπε στη διάλυση της μοναρχίας τη δυνατότητα διακήρυξης μιας ανεξάρτητης Ουγγαρίας. Μετά τη δολοφονία του κόμη

Tisza, του συμβόλου του συντηρητισμού, στην εξουσία φτάνει ο Mihály Károlyi με αριστερές βλέψεις. Ο τελευταίος, μέσω του Oszkar Jaszi, επιχειρεί ομιλίες με τα έθνη. Όμως στις 12 Οκτωβρίου το Εθνικό Ρουμανικό Κόμμα της Τρανσυλβανίας υιοθετεί τη Δήλωση Αυτοπροσδιορισμού, διατυπωμένη από τον Vasile Goldiș, «βάσει εθνικού δικαιώματος του κάθε έθνους να αποφασίζει για τον εαυτό του». Έξι μέρες αργότερα, η Δήλωση διαβάζεται στη Βουλή της Βουδαπέστης από τον Alexandru Vaida-Voevod, ενώ ταυτόχρονα στη Βιέννη, ο Iuliu Maniu επιστρατεύει περίπου 60.000 Ρουμάνους στρατιώτες, μέλη του αυστρουγγρικού στρατού, μαζί με τους οποίους κατευθύνεται προς την Τρανσυλβανία.

Στην Τρανσυλβανία, εκμεταλλευόμενοι και την ταχεία διάλυση του ουγγρικού διοικητικού συστήματος, την εξουσία αναλαμβάνει το Κεντρικό Ρουμανικό Εθνικό Συμβούλιο, που είχε ιδρυθεί στις 3 Νοεμβρίου 1918 από εκπροσώπους του Εθνικού Ρουμανικού Κόμματος και του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος. Ανοιχτές συγκρούσεις μεταξύ των Ρουμάνων και των Ούγγρων λαμβάνουν χώρα σε πολλά μέρη. Στο Făget πεθαίνουν 104 Ρουμάνοι, στη Giurgeuța εκτελούνται 44 άτομα... «Το ρουμανικό έθνος της Ουγγαρίας και της Τρανσυλβανίας δεν επιθυμεί πια, υπό καμία προϋπόθεση, να ζήσει βάσει κρατικών δεσμών δίπλα στο ουγγρικό έθνος, αλλά είναι αποφασισμένο να ιδρύσει στα εδάφη που κατοικούνται από Ρουμάνους το δικό του ελεύθερο και ανεξάρτητο κράτος», ανακοινώνεται στις 31 Οκτωβρίου 1918 σε μανιφέστο του Ρουμανικού Εθνικού Συμβουλίου. Στις 13-15 Νοεμβρίου, συγκεντρωμένοι στο Αράντ, οι ηγέτες του Συμβουλίου δηλώνουν στον Oszkar Jaszi, τον Ούγγρο απεσταλμένο, ο οποίος πρότεινε καθεστώς αυτονομίας: «Όχι. Ολική αποκόλληση».

Εν τω μεταξύ, παρόμοια γεγονότα λαμβάνουν χώρα και στη Βουκοβίνα. Και εδώ η διαδικασία διάλυσης της αυτοκρατορίας αφυπνίζει τις εθνικές συνειδήσεις, ταυτόχρονα στους Ρουμάνους, στους Ουκρανούς ή σε άλλα έθνη. Και επίσης, για το λόγο ότι σε κάποιες περιοχές στα βόρεια της επαρχίας ο αριθμός των Ρουμάνων ήταν ίσος ή ακόμα μικρότερος σε σχέση με τον αριθμό των Ουκρανών, ο κίνδυνος διάσπασης της επαρχίας στα δύο ήταν εμφανής. Στις αρχές του 1918 υπήρξε ακόμη και η πρωτοβουλία της διοίκησης της Βιέννης να ενώσει τις περιοχές της Βουκοβίνας, που κατοικούνταν σε μεγάλο ποσοστό από Ουκρανούς, με τις ανατολικές περιοχές της Γαλικίας. Στο τέλος του πολέμου, οι Ουκρανοί δεν κρύβουν καθόλου την πρόθεσή τους να αποκοπούν από τη Βουκοβίνα. Γι' αυτόν το λόγο, ο σύνδεσμος των έξι Ρουμάνων του Κοινοβουλίου της Βιέννης υποστηρίζει αρχικά την ιδέα της ίδρυσης ενός ανεξάρτητου κράτους της Βουκοβίνας στα πλαίσια της

ομοσπονδιακής αυτοκρατορίας. Σκέφτονταν να διασώσουν έτσι την εδαφική ακεραιότητα της Βουκοβίνας. Οι Ουκρανοί, οι οποίοι έχουν την ίδια ιδέα και την υποστήριξη του Ρουμάνου Aurel Onciul, πραγματικού παράγοντα αποσταθεροποίησης του ρουμανικού εθνικού κινήματος, οργανώνονται σε παραστρατιωτικές ομάδες. Τον Οκτώβριο ο Sextil Pușcariu εκδίδει την εφημερίδα «Glasul Bucovinei» (Φωνή της Βουκοβίνας), καθορίζοντας με σαφήνεια τους στόχους του εθνικού κινήματος της Βουκοβίνας, η οποία δε θα μπορούσε να έχει «το μέλλον που μας συμφέρει παρά μόνο στα πλαίσια του ρουμανισμού». Και στις 14/27 Οκτωβρίου δημιουργείται το Ρουμανικό Εθνικό Συμβούλιο, με επικεφαλής τον Iancu Flondor, το οποίο εκφράζει την επιθυμία όλης της Βουκοβίνας για ένωση με «τις άλλες ρουμανικές χώρες σε ένα ανεξάρτητο εθνικό κράτος». Οι Ουκρανοί, συγκεντρωμένοι σε εθνική συνέλευση στις 31 Οκτωβρίου/12 Νοεμβρίου, αρνούνται να αναγνωρίσουν τις αποφάσεις των Ρουμάνων. Οι δύο εθνότητες έρχονται σε ανοιχτή σύγκρουση. Οι Ουκρανοί υποστηρίζονται από μια Λεγεώνα. Τότε ο Iancu Flondor, πρόεδρος του Ρουμανικού Εθνικού Συμβουλίου, κάνει έκκληση στη ρουμανική κυβέρνηση του Ιασίου. Στη Βουκοβίνα μπαίνει η 8^η Μεραρχία πεζικού του στρατηγού Zadik. Τα εθνικά συμβούλια των Γερμανών, των Πολωνών και 13 Ουκρανοί δήμαρχοι ανακοινώνουν την αλληλεγγύη τους στους Ρουμάνους και στις 15/28 Νοεμβρίου 1918 στέλνουν εκπροσώπους στο Γενικό Συνέδριο της Βουκοβίνας, όπου ψηφίζεται «η χωρίς όρους και ες αεί ένωση της Βουκοβίνας, στα παλαιά της σύνορα, έως το Ceremuș, την Colaciin και το Δνεϊστερο, με το πριγκιπάτο της Ρουμανίας».

Στις 13 Νοεμβρίου, η ουγγρική κυβέρνηση υπογράφει με το στρατηγό Franchet d' Esperey, διοικητή του στρατού της Ανατολής, την ανακωχή του Βελιγραδίου. Καθορίζεται αυθαίρετη οροθετική γραμμή μεταξύ της Ουγγαρίας και της Τρανσυλβανίας, η οποία άφηγε υπό τον έλεγχο της Βουδαπέστης πόλεις όπως το Satu Mare, την Oradea, το Βειύς, το Αράντ και ιστορικές περιοχές όπως το ρουμανικό Βανάτο (το οποίο υπάγεται διοικητικά στους Σέρβους), την Crișana και το Maramureș.

Το γεγονός θέτει σε επιφυλακή τους Ρουμάνους. Το Εθνικό Συμβούλιο αποφασίζει να συγκαλέσει στις 18 Νοεμβρίου /1 Δεκεμβρίου, στην Alba Iulia Εθνική Συνέλευση των Ρουμάνων της Τρανσυλβανίας και της Ουγγαρίας. Για τη συνέλευση έμελε να διοριστούν, κατόπιν καθολικής ψηφοφορίας, 600 βασικοί εκπρόσωποι και 628 εκπρόσωποι των πολιτιστικών οργανώσεων και των ιδρυμάτων. Στις εκλογές λαμβάνουν μέρος όλοι οι Ρουμάνοι της Τρανσυλβανίας, του Βανάτου, της Crișana και του Maramureș. Σε ατμόσφαιρα μεγάλου λαϊκού

ενθουσιασμού, σε διάστημα 12 ημερών εκλέγονται από 5 εκπρόσωποι τομέων (σύμφωνα με το πλαίσιο που είχε αποφασιστεί το 1910). Οι διεκδικήσεις των ψηφοφόρων ήταν: η ένωση με τη Ρουμανία, η αγροτική μεταρρύθμιση, η καθολική ψήφος.

Οι 1.228 εκπρόσωποι συγκεντρώνονται στην αίθουσα του Καζίου της Alba Iulia, ενώ στην πόλη 100.000 άνθρωποι (σύμφωνα με μαρτυρίες της εποχής) περιμένουν τις αποφάσεις τους. Αντιπροσωπεύονται όλες οι κοινωνικές κατηγορίες, καθώς και οι δύο Εκκλησίες. Συμμετέχουν και εκπρόσωποι όλων των ιστορικών ρουμανικών επαρχιών. Με την ευκαιρία, παίρνουν το λόγο οι G. Pop de Băsești, Iuliu Maniu, Șt. Cicio-Pop. Οι εκπρόσωποι αποφασίζουν ομόφωνα την ένωση της Τρανσυλβανίας, του Βανάτου, της Crișana και του Maramureș με τη Ρουμανία, με τη διατήρηση προσωρινής αυτονομίας, «έως τη συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης που θα εκλεγόταν βάσει καθολικής ψήφου». Τώρα διατυπώνονται και οι αρχές μελλοντικής κρατικής δομής: απόλυτη ελευθερία για τις μειονότητες, για πρόσβαση στη μόρφωση, την αυτοδιοίκηση και χρήση της εθνικής γλώσσας στα δικαστήρια, ανεξίτηρησκα και αυτονομία, καθολική, αμεσολάβητη και μυστική ψήφος, αγροτική μεταρρύθμιση, ευνοϊκές ρυθμίσεις για τη βιομηχανική εργατική τάξη. Σε όλες αυτές τις αρχές διαφαινόταν «ο φόβος για απολυταρχική πολιτική συγκεντρωτικών εξουσιών, με παραλήπτη τον Ioan I. C. Brătianu» (Florin Constantiniu), αλλά και η ανάγκη εγγυήσεων ότι τα πολλά που άλλαζαν στη νέα Ρουμανία θα αντικατασταθούν από ήθη και συνήθειες με ανατολίτικο χρώμα της Παλαιάς Ρουμανίας. Καθόλου τυχαία, όλες οι επαρχίες που ενώθηκαν έθεσαν περισσότερο ή λιγότερο φανερά στις προτάσεις τους για την ένωση και την ανάγκη για αλλαγή.

Όπως είχε συμβεί και στο Cernăuți, στις 15/28 Νοεμβρίου 1918 στην Alba Iulia διεξήχθη ουσιαστικά δημοψήφισμα όλων των Ρουμάνων της Αυστροουγγαρίας. Επίσης, με την ευκαιρία της Συνέλευσης, στην Alba Iulia ιδρύεται το Μεγάλο Ρουμανικό Εθνικό Συμβούλιο αποτελούμενο από 200 εκλεγμένα μέλη και 50 προσαρτημένα μέλη. Την επόμενη μέρα, το Συμβούλιο διορίζει προσωρινή κυβέρνηση, το Καθοδηγητικό Συμβούλιο της Τρανσυλβανίας, με αρχηγό τον Iuliu Maniu. Το Συμβούλιο στέλνει αντιπροσωπεία στο Βουκουρέστι, με επικεφαλής τον επίσκοπο του Caransebeș, τον Miron Cristea (πρώτος πατριάρχης της Ρουμανίας), η οποία στις 1/14 Δεκεμβρίου παραδίδει στο βασιλιά Φερδινάνδο Α΄ την προκήρυξη της Alba Iulia. Στις 11/24 Δεκεμβρίου ο βασιλιάς Φερδινάνδος Α΄ εκδίδει το θέσπισμα επικύρωσης της ένωσης (ταυτόχρονα και της Βουκοβίνας και της Βεσσαραβίας). Στη Βουδαπέστη οι διαμαρτυρίες της κυβέρνησης Károlyi είναι μάταιες.

• **Η αναγνώριση της Ένωσης.** Η Ένωση επιτεύχθηκε στα πεδία μάχης του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και χάρη στα όσα συνέβησαν πίσω από το μέτωπο. Ήταν το αποτέλεσμα των νικών των Συμμαχικών Δυνάμεων κατά των Κεντρικών Δυνάμεων, της διάλυσης των γειτονικών αυτοκρατοριών εξαιτίας του πολέμου και των επαναστάσεων που ακολούθησαν και εγκρίθηκε από τις μεγάλες εθνικές συνελεύσεις της Alba Iulia, του Cernăuți και των Ρουμάνων του Κισνοβίου. Με την αναγνώριση στο πλαίσιο της Διάσκεψης Ειρήνης, η Ένωση θα επιβαλλόταν διεθνώς ως πραγματικότητα. Για τη Ρουμανία, η οποία είχε αναγκαστεί να υπογράψει και ξεχωριστή συμφωνία ειρήνης με τις Κεντρικές Δυνάμεις το Μάιο του 1918, ο διπλωματικός αγώνας έμελε να είναι, όπως και τελικά συνέβη, πολύ σκληρός.

Οι προετοιμασίες της συνδιάσκεψης ξεκινούν από το 1917, όταν σκοπός ήταν η δημιουργία ρουμανικού λόμπι στις χώρες των Συμμαχικών Δυνάμεων. Στις ΗΠΑ στέλνεται ο ελληνοκαθολικός (ουνίτης) ιερέας Vasile Lucaciu. Στη Γαλλία, εκτός από τους πανεπιστημιακούς καθηγητές, το λόμπι αποτελείται από τους E. de Martonne, Seignobos ή Albert Thomas, τον υπουργό αρμόδιο για τους εξοπλισμούς. Το περιοδικό του τελευταίου, «La Roumanie» (Ρουμανία), δραστηριοποιείται ενεργά στον τομέα της υποστήριξης των ρουμανικών διεκδικήσεων. Με τις διεκδικήσεις τους, οι Ρουμάνοι παίρνουν μέρος τον Απρίλιο του 1918 στο Συνέδριο των Εθνών στη Ρώμη. Ο Vasile Stoica ιδρύει στην Ουάσιγκτον στις 5 Ιουλίου 1918 το Ρουμανικό Εθνικό Σύνδεσμο. Στην Ιταλία, ο Simion Mândrescu ιδρύει στις 19 Ιουλίου την Επιτροπή δράσης των Ρουμάνων της Τρανσυλβανίας, του Βανάτου και της Βουκοβίνας.

Πολύ αποτελεσματική είναι η δραστηριότητα που διεξάγει στο Παρίσι ο Take Ionescu, πρώην αντιπρόεδρος του Συμβουλίου Υπουργών στην κυβέρνηση του I. I. C. Brătianu. Το Φεβρουάριο του 1918, πριν από την επικείμενη υπογραφή ξεχωριστής ειρήνης με τις Κεντρικές Δυνάμεις, αυτός αναχωρεί για το Ιάσιο, ενώ προηγουμένως είχε αναλάβει στο Παρίσι την ηγεσία της εθνικής Επιτροπής των Ρουμάνων της Τρανσυλβανίας και της Βουκοβίνας, επιτροπή η οποία είχε μετατραπεί στις 25 Αυγούστου / 6 Σεπτεμβρίου 1918 σε Προσωρινό Ρουμανικό Εθνικό Συμβούλιο, ενώ αργότερα, στις 3 Οκτωβρίου σε Εθνικό Συμβούλιο της Ενότητας των Ρουμάνων, αναγνωρισμένο από τους Συμμάχους ως πραγματικό εκπρόσωπο των ρουμανικών συμφερόντων, τη στιγμή που η κυβέρνηση του Ιασίου δε θεωρούταν παρά μόνο κυβέρνηση της Ειρήνης του Βουκουρεστίου, επιβεβλημένη από τις Κεντρικές Δυνάμεις.

Εξαιτίας της μη επίλυσης του εβραϊκού ζητήματος, οι δραστηριότητες του ρουμανικού λόμπι μειώνονται δραστικά. Η

κυβέρνηση Marghiloman ψηφίζει στη Βουλή νέο νόμο για την πολιτογράφηση όλων των Εβραίων, οι οποίοι θεωρούνταν *pleno iure* υπήκοοι. Αλλά με την απομάκρυνση της κυβέρνησης Marghiloman, ο νόμος αποσύρεται και μαζί του δηλώνεται άκυρη όλη η νομοθεσία που εκπονήθηκε στα χρόνια όσο αυτός βρισκόταν στην εξουσία, όπως επίσης και ο ίδιος νόμος. Οι Σύμμαχοι επεμβαίνουν. Ο Brătianu απαντά ότι η πολιτογράφηση θα πραγματοποιηθεί από εκλεγμένη Βουλή, σε συνθήκες ελευθερίας και ότι δεν μπορούσε να μη λάβει υπ' όψη την απόφαση του μονάρχη ο οποίος θεωρούσε άκυρες τις αποφάσεις της προηγούμενης κυβέρνησης. Κι αυτό επειδή, πρόσθετε ο Brătianu, η κυβέρνηση δεν ήταν σε θέση να εμποδίσει τις αντισημιτικές ενέργειες, τόσο εχθρικές απέναντί τους, εξ αιτίας του γεγονότος ότι κατά τη διάρκεια της κατοχής, μέσα από τους Εβραίους αναδείχθηκαν αρκετοί κατάσκοποι και συνεργάτες των Κεντρικών Δυνάμεων. Επειδή η πίεση της Δύσης εντεινόταν, το Δεκέμβριο η κυβέρνηση συντάσσει νέο νομοσχέδιο βάσει του οποίου οι Εβραίοι μπορούσαν να αποκτήσουν τη ρουμανική υπηκοότητα με τις ίδιες προϋποθέσεις, με τις οποίες και άλλες μειονότητες απέκτησαν το δικαίωμα να ενσωματωθούν στη νέα Ρουμανία. Οι γηγενείς Εβραίοι δεν είναι όμως ευχαριστημένοι από τις διατάξεις αυτού του νόμου, επειδή επέβαλαν την υποβολή ατομικής αίτησης πολιτογράφησης από όσους επιθυμούσαν την υπηκοότητα. Οι τελευταίοι ζητούσαν από το κράτος να τους θεωρήσει *sua sponte* υπηκόους του, με όλες τις συνέπειες που έρρεαν από εδώ (κάποιες εβραϊκές θρησκευτικές ομάδες ζητούσαν ακόμα και την πολιτική, την πολιτιστική και τη θρησκευτική τους αυτονομία). Το Μάιο του 1919 η κυβέρνηση επανέρχεται με άλλο νομοσχέδιο το οποίο διευρύνει περισσότερο τις δυνατότητες απόκτησης της υπηκοότητας. Οι πιέσεις των Συμμάχων και της διεθνούς χρηματαγοράς, όπου το εβραϊκό λόμπι είχε την επιρροή του, έχουν αποτέλεσμα. Αλλά..., ήταν πολύ αργά για τη Ρουμανία να απολαύσει σωστή μεταχείριση στη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης.

Η αντιπροσωπεία της Ρουμανίας στη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης του Παρισιού έχει ως επικεφαλής τον Ioan I. C. Brătianu, ο οποίος, εν τω μεταξύ, από τις 29 Νοεμβρίου / 12 Δεκεμβρίου 1918 είχε αναλάβει την ηγεσία της κυβέρνησης. Για πολιτικούς και προσωπικούς λόγους, ο Brătianu δεν περιλαμβάνει στην αντιπροσωπεία και τον Take Ionescu, ανώτερη διάνοια και πολιτικό άντρα με ισχυρούς δεσμούς παγκοσμίως, αλλά πηγαίνει στο Παρίσι με αδιάλλακτη γραμμή. Ζητά την κατά γράμμα εφαρμογή των παραγράφων της Συμφωνίας του 1916 μεταξύ της Ρουμανίας και των Συμμαχικών Δυνάμεων, πράγμα αδύνατο να επιτευχθεί στο Βανάτο, όπου η Ρουμανία δεν μπορούσε να απαιτήσει και το σερβικό Βανάτο, άρα και το σύνορο έως το Βελιγράδι, επειδή η Σερβία, πιστή σύμμαχος των Συμμαχικών Δυνάμεων από την αρχή του

πολέμου, αντιτασσόταν. Το 1917 ο Brătianu είχε κάνει λάθος στο ζήτημα των μειονοτήτων, όταν δε χορήγησε μαζικά την υπηκοότητα στους Εβραίους (μετά την είσοδο των ΗΠΑ στον πόλεμο η καθυστέρηση σε αυτό το ζήτημα ήταν επικίνδυνη, όπως τελικά και αποδείχθηκε). Καθόλου ασήμαντο ήταν το γεγονός ότι οι ΗΠΑ δεν ήθελαν να αναγνωρίσουν καμία συνθήκη και καμία συμφωνία που είχε πραγματοποιηθεί πριν την είσοδό τους στον πόλεμο.

Σε αυτά τα εμπόδια προστίθεται στην τελική φάση και η αβέβαιη κατάσταση της Ανατολής, όπου η Ουκρανία και η Σοβιετική Ρωσία απειλούσαν με επίθεση κατά της Βεσσαραβίας και της Βουκοβίνας. Κύριος αντίπαλος της «κεφαλαιο-γαιοκτημονικής» Ρουμανίας και εμπνευστής επίθεσης κατά της Ρουμανίας, μαζί με την Ουγγρική Δημοκρατία των Διαίτων, είναι ο πρώην αγωνιστής στο κόμμα των Σοσιαλιστών της Ρουμανίας, ο Cristian Racovschi, ο οποίος εκείνη τη στιγμή ήταν επικεφαλής του Συμβουλίου των Επιτρόπων του Λαού στο Κίεβο. Οι επιδρομές από την Ανατολή (οι πιο σημαντικές λαμβάνουν χώρα τον Ιανουάριο του 1919 - με προσωρινή κατάληψη του Hotin και τη δολοφονία του στρατηγού Stan Poetaș - και το Μάιο του 1919 - με κατάληψη, για σύντομο χρονικό διάστημα, της Tighina) τελειώνουν, διότι ο εμφύλιος πόλεμος στη Ρωσία, και ειδικά η επίθεση του Denikin, υποχρεώνει τα σοβιετικά στρατεύματα να αντιμετωπίσουν το εσωτερικό μέτωπο και να εγκαταλείψουν προς στιγμή τις επιθετικές διαθέσεις ενάντια της Δύσης.

Προς τα δυτικά, η Ρουμανία αναγκάζεται να συμμετέχει σε πραγματικό πόλεμο κατά της σοσιαλιστικής Ουγγαρίας του Béla Kun. Τον Απρίλιο του 1919, ανατρέποντας ουγγρική επίθεση, ο ρουμανικός στρατός εισέρχεται στην κλεισούρα των ορέων Apuseni και καταλαμβάνει τις πόλεις Satu Mare, Carei, Salonta και Oradea, φτάνοντας μέχρι τον ποταμό Tisa. Σε άμεση επαφή με τα σοβιετικά και τα ουκρανικά κινήματα της Ανατολής (μόνιμες σχέσεις με ολοφάνερη πρόθεση να επιτεθεί κατά της Ρουμανίας από δύο μεριές) και κατόπιν νικηφόρας εκστρατείας στη Σλοβακία, τον Ιούλιο του 1919 ο στρατός του Béla Kun επιτίθεται κατά του ρουμανικού στρατού στον ποταμό Τίσα. Απωθώντας την επίθεση, οι Ρουμάνοι αντεπιτίθενται και δε σταματούν αυτήν τη φορά παρά μόνο στη Βουδαπέστη, την οποίαν καταλαμβάνουν στις 4 Αυγούστου θέτοντας τέλος και στο κομμουνιστικό καθεστώς του Béla Kun και παίρνοντας εκδίκηση για το παρελθόν των ταπεινώσεων. Στο Τριανόν στις 4 Ιουνίου 1920 η Επιτροπή εδάφους θα κάνει δεκτά σύνορα ανάμεσα στην Ουγγαρία και τη Ρουμανία, τα οποία παραμένουν έως σήμερα σύνορα μεταξύ των δύο χωρών. Στο Neuilly-sur-Seine, στις 27 Νοεμβρίου 1920 η Επιτροπή επιβεβαιώνει ξανά τα σύνορα στο Βανάτο, ενώ ο I. I. C. Brătianu ζητά και το σερβικό Βανάτο (αντίθετα από την άποψη του Take Ionescu, ο οποίος, προκειμένου να

διατηρηθούν φιλικές οι σχέσεις με τους Σέρβους, επέμενε για συμφωνία μαζί τους). Τελικά, το σύνορο του Βανάτου θα αποφασιστεί από τους Συμμάχους, χωρίς να γίνουν σεβαστά τα κριτήρια οικονομικής και εθνικής ανάπτυξης της επαρχίας. Λόγω μετατροπής του ζητήματος του Βανάτου και των μειονοτήτων σε ζητήματα ανάμειξης στις εσωτερικές υποθέσεις της Ρουμανίας και μη αναγνώρισης εκ μέρους της Συμμαχίας των προηγούμενων συμφωνιών, στις 27 Σεπτεμβρίου 1919 ο Brătianu εγκαταλείπει τη Συνδιάσκεψη και την κυβέρνηση («Κληρονόμησα ανεξάρτητη χώρα και, ακόμα και με πρόσχημα να επεκτείνουμε τα σύνορά της, δεν μπορούμε να θυσιάσουμε την ανεξαρτησία της», έγραφε αυτός στον M. Pherekyde τον Ιούνιο 1919). Οι Σύμμαχοι απειλούν με ανάκληση των εκπροσώπων τους από το Βουκουρέστι στην περίπτωση που η Ρουμανία θα συνέχιζε να αρνείται την υπογραφή της συνθήκης ειρήνης.

Νέα κυβέρνηση, με επικεφαλής τον Al. Vaida-Voevod, καταγόμενο από την Τρανσυλβανία (1 Δεκεμβρίου 1919–13 Μαρτίου 1920), υπογράφει τα έγγραφα στο Saint-Germain-en-Laye και Neuilly-sur-Seine (10 Δεκεμβρίου), ταυτόχρονα με την Αυστρία και τη Βουλγαρία, ενώ η κυβέρνηση του στρατηγού Alexandru Averescu (13 Μαρτίου 1920-13 Δεκεμβρίου 1921) υπογράφει με την Ουγγαρία (4 Ιουνίου 1920) τη Συνθήκη του Τριανόν. Αργότερα, στις 28 Οκτωβρίου 1920 στο Παρίσι, η Γαλλία, η Μεγάλη Βρετανία, η Ιταλία και η Ιαπωνία υπογράφουν με τη Ρουμανία συνθήκη αναγνώρισης της ένωσής της με τη Βεσσαραβία (το 1923, το 1924 και το 1926 αντίστοιχα, οι πρώτες τρεις θα αναγνωρίσουν τη συνθήκη, ασφαλώς με καλά οικονομικά ανταλλάγματα της Ρουμανίας, ενώ η Ιαπωνία, μετά από συμφέρουσες προσφορές της Ρωσίας που σχετίζονταν με την αλιεία και όχι μόνο, θα ανακαλέσει την αναγνώριση, και όλη η συμφωνία μένει χωρίς γενική νομική υπόσταση. Νομικά, δε θα είναι δυνατό να επικαλεστεί το 1940, παρόλο που και αυτή η επίκληση θα έμενε επίσης χωρίς συνέπειες).

Η Συνθήκη των Βερσαλλιών επιτρέπει και νέα διατύπωση του Καταστατικού του Δούναβη. Η Ρουμανία δραστηριοποιείται πολύ για την ανασυγκρότηση της Επιτροπής του Κάτω Δούναβη (η Επιτροπή αποτελούμενη από τη Ρουμανία, τη Γαλλία, την Αγγλία και την Ιταλία, αναδιαρθρώνεται, στις 23 Ιουλίου 1921, στο Παρίσι, με αρμοδιότητες για τη ναυσιπλοΐα σε κομμάτι του ποταμού) και τη συγκρότηση νέας επιτροπής για την περιοχή του ποταμού, στην οποία θα ενταχθούν όλα τα παραδουνάβια κράτη, και η οποία θα αντικαταστήσει την Διασυμμαχική Επιτροπή του Δούναβη (η νέα Επιτροπή δημιουργείται επίσης το 1921 και μέλη της ήταν, εκτός των κρατών μέλη της Επιτροπής του Κάτω Δούναβη, και όλα τα παραδουνάβια κράτη). Η επίλυση του ζητήματος του Δούναβη αποτέλεσε για τη Ρουμανία διπλωματική επιτυχία. Και θα

αποτελέσει και οικονομική επιτυχία. έως τα τέλη της δεκαετίας του '30, όταν η γερμανική επέκταση θα αλλάξει και στο ζήτημα του Δούναβη όλα τα δεδομένα,

Όπως αναφέρει ο ιστορικός G. Castellan, «η Μεγάλη Ενωμένη Ρουμανία μετατρεπόταν σε πραγματικότητα του διεθνούς βίου και σε βασικό κομμάτι του συστήματος των Βερσαλλιών».